

Kanta-Hämeen liikennejärjestelmäsuunnitelma 2014

Toimenpideohjelman toteutumisen seuranta, kevät 2017

Kanta-Hämeen liikennejärjestelmäsuunnitelma on valmistunut vuonna 2014. Sen toimenpideohjelmassa toimenpiteet on jaettu alustavasti kolmeen kiireellisyysluokkaan:

- kiireellisyysluokka I, vuosina 2014-15 käynnistettävät toimenpiteet
- kiireellisyysluokka II, vuosina 2016-2019 käynnistettävät toimenpiteet sekä
- kiireellisyysluokka III, vuoden 2019 jälkeen käynnistettävät toimenpiteet.

Aiesopimus Kanta-Hämeen maakunnan liikennejärjestelmän kehittämisestä vuosina 2014-2019 on allekirjoitettu 16.9.2014. Seuraavien sivujen seurantataulukon ajoitussarakkeessa on maininta "Aiesopimus", jos toimenpide on erikseen mainittu aiesopimustekstissä keskeisten edistettävien toimenpiteiden joukossa. Kaikki liikennejärjestelmäsuunnitelman toimenpiteet on lueteltu aiesopimuksen liitteessä.

[Liikennejärjestelmäsuunnitelman jälkeen seurantataulukkoon lisätyt uudet toimenpiteet on kirjoitettu sinisellä.](#)

Seurantataulukossa toimenpiteet on jaoteltu kuuden teemaotsikon alle:

1. Maakunnan hyvä saavutettavuus
2. Kustannustehokkaat kuljetukset
3. Kunnossa oleva perusverkko
4. Toimivat liikennepalvelut
5. Turvallinen ja kestävä liikenne
6. MALPE-yhteistyö

1. MAAKUNNAN HYVÄ SAAVUTETTAVUUS				
HHT-vyöhyke: päärata ja vt 3				
MALPE-yhteistyö	Ajoitus	Vastuu	Tilanne keväällä 2017	Tehtävät 2017–2018
Liikenteen ja maankäytön asioiden käsitte- lyn sisällyttäminen osaksi HHT- yhteistyöverkoston toimintaa	I Aiesop. 2014	Liitto	<p>Valtion ja Suomen kasvukäytävän (Helsingistä Seinäjoelle) välinen kasvusopimus 2016-2018 on allekirjoitettu 9.6.2016. Sopimuksen tavoitteena on:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kasvukäytävän toiminnallisen kokonaisuuden kehittäminen siten, että se yhä vahvemmin muodostaa yhtenäisen työmarkkina-, liiketoiminta- ja yhteistoiminta-alueen, joka houkuttelee yrityksiä, osajia ja kansainvälisiä sijoituksia - valtion ja kasvukäytävän maakuntien ja kuntien sekä muiden toimijoiden tiivistyvä yhteistyö, jonka seurauksena kasvukäytävän fyysinen infrastruktuuri saadaan tehokkaammin käyttöön ja tukemaan käytävän keskusten integroitumista toiminnalliseksi kokonaisuudeksi - käytävän kuntien ja maakuntien samoin kuin koko valtiokonsernin toimijoiden uudenlaisen yhteistoimintamallin luominen toiminnallisen kasvukäytävän kehittämiseen: tuloksena myös valtiokonsernin toimijat käsittelevät jatkossa tätä kansallisen kasvun ydinaluetta yhtenäisenä toiminnallisena kokonaisuutena. <p>Sopimuksen strategiset painopisteet ovat sisäisen ja ulkoisen saavutettavuuden parantaminen.</p>	<p>Sopimuksen mukaisia teemoja edistävien hankkeiden toteuttaminen AIKO-rahoituksella:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Sisäinen liikkuvuus – asemanseutujen saavutettavuus <ol style="list-style-type: none"> 1.1 Liikenteen solmupisteiden älykkäät liityntäpalvelut 1.2 Dataperustan luominen ovelta ovelle -palveluiden mahdollistamiseksi 1.3 Vaihtoehtoisten polttoaineiden laatuikäytävä 2) Kasvukäytävän ulkoinen saavutettavuus <ol style="list-style-type: none"> 2.1 Maaliikenteen ja lentoliikenteen matkaketjujen yhteensovittaminen 2.2 Selvitetään palvelujen kehittämissyhteistyön mahdollisuudet 2.3. Kehityskuvaselvitys lentoradasta lentoliikenteen saavutettavuuden ja aluetaloudellisten vaikutusten kannalta 3) Saavutettavuudesta elinvoimaa <ol style="list-style-type: none"> 3.1 Yliopistojen ja korkeakoulujen välinen liikkuvuus 3.2 Valmistavan teollisuuden osaamisperustan ja sen saavutettavuuden parantaminen
HHT-vyöhykkeen maankäytön ja liikennejärjestelmän yhteenkytkeminen sisältäen maankäytön sisäisten yhteyksien parantamisen, liittymäjärjestelyt, liityntäliikenteen ja liityntäpysäköinnin kehittämisen sekä älyliikennetarkkaisuun määrittämisen	Ia Aiesop.	Liitot, Suomen kasvukäytäväverkosto, ELY	Liitot sekä Suomen kasvukäytävä -verkosto ja -hanke koordinoivat kehittämistoimia. Hämeen liiton, Uudenmaan liiton ja Pirkanmaan liiton yhteistyötä ja vuorovaikutusta myös maakuntakaavavalmistelussa.	<ul style="list-style-type: none"> - Kasvukäytävänsopimuksen soveltaminen ja toteuttaminen käytännössä, ks. edellä - Edunvalvonta ja tarvittavien selvitysten käynnistäminen ja laatiminen. Konkreettiset kehittämistoimenpiteet: ks. seuraavat rivit. - Hämeen liiton, Uudenmaan liiton ja Pirkanmaan liiton maakuntakaavoitusyhteistyö jatkuu.

Joukkoliikenne	Ajoitus	Vastuu	Tilanne keväällä 2017	Tehtävät 2017–2018
Pääradan junaliikenteen kehittäminen		LVM, liitto, kunnat, VR	<ul style="list-style-type: none"> - LVM selvittää kilpailun avaamista henkilöjunaliikenteessä. - Kesällä 2016 VR päätti ajaa osan pääradan IC-junista pysähtymättä Hämeenlinnan ja Riihimäen ohi. Yhteydet heikkenivät merkittävästi (aiemmin tunnin vuoroväli IC-junatarjonnassa). Joulukuussa 2016 VR ja valtio sopivat velvoiteliikennesopimuksessa 2+2 paikallisjunavuoron lisäämisestä Riihimäki-Tampere-välille, joka korvasi hieman aamu- ja iltayhteyksien heikkenemistä. Alkuvuonna 2017 VR muutti Hämeenlinnan paikallisjunayhteydet vaihdottomiksi, mutta aikataulut eivät nopeutuneet. Kesällä 2017 VR muuttaa yhden keskipäivän IC-vuoroparin entiselleen pysähtymään Hämeenlinnassa ja Riihimäellä. 	Edunvalvonta junayhteyksien turvaamiseksi ja parantamiseksi. Tavoitteena IC-junayhteydet tunnin välein Hämeenlinnasta ja Riihimäeltä, pääkaupunkiseudun lähiliikennealueen ulottaminen Hämeenlinnaan ja nykyistä tiheämmät lähijunatarjonnat Riihimäelle, Hämeenlinnaan ja edelleen Tampereelle.
Lähijunaliikenteen vuorotarjonnan parantaminen pääradan kapasiteetin nostamisen jälkeen; mahdollisten uusien asemien ja seisakkeiden käyttöönotto maankäytön kehittämisen tahdissa (Monni, Harviala)	III	LVM, LiVi, liitto, kunnat, liikennöitsijät	<ul style="list-style-type: none"> - Kerava - Riihimäki lähijunaliikenteen esiselvitys 2015: http://www2.liikennevirasto.fi/julkaisut/pdf8/lr_2015_lahiliikenteen_uudet_web.pdf - Liikenteen muutokset, ks. yllä - Maakuntakaavaluonnoksessa uusina taajamajuna-asemina osoitettu Janakkalan/Hämeenlinnan Harviala ja Hausjärven Monni 	<ul style="list-style-type: none"> - Nykyjärjestelmän mukaisen valtion tukeman liikenteen rahoitukseen ja hankintoihin kohdistuva edunvalvonta. - Aktiivinen vaikuttaminen maakuntahallinnon ja kilpailun avaamisen jälkeisen ajan ratkaisuihin. - Maankäytön vahvistaminen nykyisten ja suunniteltujen asemien ja seisakkeiden ympärillä
Valtatien 3 suuntaisen reittiliikenteen ja sen matkaketjujen kehittäminen koko HHT-käytävällä	jatkuva	Kunnat, liitto, ELY, liikennöitsijät	<ul style="list-style-type: none"> - Linja-autojen kaukoliikenne avautuu asteittain vapaaseen, markkinaehtoiseen kilpailuun 2019 päättyvän siirtymäajan aikana. Vapaassa kilpailussa liikennetarjonta on liikennöitsijöiden vastuulla. - MaaS-palvelujen kehittyminen helpottaa matkaketjuja. - Hämeenlinnan keskustan kohdalla otettu käyttöön pohjoisen suunnan pikavuoropysäkki valtatie rinnakkaiskadulla (etelän suuntaan pysäkki ollut jo aiemmin) → valtatie 3 pikavuorojen ei tarvitse käydä linja-autoasemalla. 	<ul style="list-style-type: none"> - Kuntien ja valtion järjestämien joukkoliikennepalvelujen avaaminen myytäväksi myös markkinoiden synnyttämien MaaS-palvelujen kautta. - Liityntäpysäköinnin kehittäminen, ks. jäljempänä.
Työasiamatkoja palvelevien vaihdottomien ja nopeiden joukkoliikennedyhteyksien varmistaminen Helsinki-Vantaan ja Tampereen lentoasemille, linja-autoliikenteen sekä Kehäradan junaliikenteen ja Länsimetron vaihtoyhteyksien kehittäminen	jatkuva	ELY, HSL, liikennöitsijät	<ul style="list-style-type: none"> - Linja-autojen kaukoliikenne avautuu asteittain vapaaseen, markkinaehtoiseen kilpailuun 2019 päättyvän siirtymäajan aikana. Vapaassa kilpailussa liikennetarjonta on liikennöitsijöiden vastuulla. - Kehäradan liikennöinti ja samalla vaihdollinen junayhteys pääradalta lentoasemalle alkoi kesällä 2015. - Vaihtomahdollisuus valtatie 3 busseista Kehäradalle Keimolassa (Kivistön asema). 	

Pääradan ja valtatie 3 liityntäpysäköinnin ja -liikenteen kehittäminen	jatkuva Aiesop. 2015-	ELY, kunnat, LiVi, liikennöitsijät, liitto	<ul style="list-style-type: none"> - Toimenpideselvitys "Liityntäpysäköinti Tampere–Helsinki-joukkoliikennekäytävässä" (2012, Liikennevirasto, ELYt) - Rata: liityntäpysäköinnin osalta kustannus- ja vastuujakomalli välillä Pasila-Riihimäki on valtio max. 30–50 %, kunta ja muut loput. Julkaisu "Liityntäpysäköinnin kustannus- ja vastuujakomallin pilotointi Pasila–Riihimäki-rata-käytävässä" ilmestynyt, malli laajennettavissa muuallekin: https://www.hsl.fi/sites/default/files/uploads/hsl_julkaisu_6_2016_netti.pdf - Vt 3: Janakkalan Viralan eritasoliittymän pohjavesisuojaus- ja pikavuoropysäkin + liityntäpysäköinnin tiesuunnitelma 2016, rahoitusjako kunnan ja valtion välillä sovittu - Vt 3: Riihimäen Herajoen eritasoliittymän (vt 3 ja mt 2834 Kormuntien liittymä) alueella käynnistynyt liityntäpysäköintialueen tiesuunnitelman laatiminen (sisältää kääntöpaikan paikallisliikenteen linjalle) 	<p>Vt 3 Viralan eritasoliittymän pohjavesisuojaus- ja pikavuoropysäkin + liityntäpysäköinnin rahoitus ja toteutus Elyn ja kunnan sopimuksen mukaisesti.</p> <p>Vt 3 Herajoen eritasoliittymän (vt 3 ja mt 2834 Kormuntien liittymä) liityntäpysäköintialueen rahoituksen hankkiminen ja toteutus käynnissä olevan tiesuunnitelman mukaisesti.</p>
Hämeenlinnan jaetun matkakeskuksen liityntäpysäköintiratkaisujen kehittäminen osana asema-alueen kokonaiskehittämistä (ensin arkkitehtikilpailu)	II	Hml	<ul style="list-style-type: none"> - Engelinrannan ja linja-autoaseman alueen kehittäminen ja kaavoitus käynnissä. Linja-autoaseman korttelin suunnittelu- ja tontinluovutuskilpailu käynnissä, voittaja julkistetaan 5.4.2017. - Asemanrannan arkkitehtuurikilpailu 2014, asemakaava lainvoimainen tammikuussa 2017, rakentaminen alkamassa. 	<ul style="list-style-type: none"> - Linja-autoaseman / Engelinrannan ja rautatieaseman / Asemanrannan alueiden liityntäpysäköintiratkaisujen suunnittelu ja toteuttaminen. Asemanrantaan on suunnitteilla yhteiskäyttöinen P-laitos. - Huom! Myös molempien alueiden pyöräpysäköintiä on tarpeen lisätä ja parantaa (myös pysäköintilaitoksissa).
Päärata	Ajoitus	Vastuu	Tilanne keväällä 2017	Tehtävät 2017–2018
Helsinki–Riihimäki-rataosan kapasiteetin lisääminen, 2.vaihe	II Aiesop.	Liikennevirasto, liitto	Hankkeen 2. vaiheen yleissuunnittelu valmistunut marraskuussa 2015, ratasuunnittelu alkoi kesällä 2016 ja valmistuu kesällä 2017, ks. http://www.liikennevirasto.fi/pasila-riihimaki#.Vv5DWmbyWpo	Toisen vaiheen edistäminen ja edunvalvonta (mm. Monnin seisakkeen huomioiminen).
Riihimäki-Tampere-rataosan kehittäminen vaiheittain <ul style="list-style-type: none"> o ensi vaiheessa kapasiteetti- ja aluevaraustarpeiden täsmentäminen <p>Pääradan välin Riihimäki-Hämeenlinna-Tampere tilanvaraus selvitys (maankäytön suunnittelua varten)</p>	Ia Aiesop.		<p>Liikenneväylien korjausvelkojen ohjelmassa 2016-2018 mukana</p> <ul style="list-style-type: none"> - asetinlaitteiden uusiminen R:mäki–T:re-välillä (59,0 M€) - päällysrakenteen kunnostus R:mäki–T:re-välillä (6,9 M€) - ajolankojen uusiminen Räki-Hki-välillä (1,0 M€). 	Liikennevirasto käynnistänyt Riihimäki-Tampere-rataosan tarveselvityksen, valmis alkusyksystä 2017: junatarjontaennusteet, liikenteen toimivuustarkastelut, raitinfran toimenpidetarpeet. Kyse ei vielä ole tilanvaraus selvityksestä/aluevaraus suunnitelmasta, vaan sen selvittämisestä, mitä toimenpiteitä tullaan kapasiteetin turvaamiseksi tarvitsemaan ja koska.
	II-III	Liitto, Liikennevirasto	<p>Selvitykset:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hämeen seudun lisäraiteet – tilantarvetarkastelu, Esiselvitys (2010, Hämeen liitto) - Aluevaraus suunnitelma lisäraiteista välillä Toijala-Tampere (2012, Liikennevirasto, Pirkanmaan liitto) 	

Valtatie 3 ja rinnakkaisyhteydet	Ajoitus	Vastuu	Tilanne keväällä 2017	Tehtävät 2017–2018
Vt 3 Arolammin, Merven ja Moreenin eritasoliittymät, aluevaraus- ja tiesuunnitelmat tarkempaa kaavoitusta varten	I-II	Kunnat ELY	<ul style="list-style-type: none"> - Arolammin eritasoliittymä valmis, otettiin käyttöön marraskuussa 2016. - Selvitys Merven elinkeinoalueen vaihtoehtoisista liikennejärjestelyistä (2016, Hattula/ELY/liitto): Merven aluetta palvelevan uuden eritasoliittymän toteuttamiselle ei tällä hetkellä ole liikenteellisiä perusteita. - Mt 130 ja mt 292 liikenneselvitys Hämeenlinnan ja Janakkalan alueella (2/2017, ELY/ Hml/Janakkala): sisältää myös Moreenin eritasoliittymän tilavaruuden ja vaikutustarkastelun. - Mt 130 liikenneselvitys Linnatuuli–Hyvinkää Janakkalan, Riihimäen ja Hyvinkään alueella on käynnissä: mukana jatkoselvitys mahdollisesta uudesta valtatie 3 eritasoliittymästä. - Esiselvitys valtatie 3 kehittämisestä Kanta-Hämeen alueella (2/2017, Hämeen liitto): varaustarve mm. kolmansille kaistoille. 	<ul style="list-style-type: none"> - Varautuminen maankäytön suunnittelussa kolmostien uusiin eritasoliittymiin, nykyisten eritasoliittymien kehittämiseen sekä kolmansiin kaistoihin. Maakuntakaavaluonnoksessa: <ul style="list-style-type: none"> o vt 3 merkittävästi parannettava tieyhteys o Moreenin eritasoliittymä tiejärjestelyineen (liittymäpaikka maakuntakaavaluonnoksessa nyt liikennejärjestelyjen kehittämisen kohdealue) o Merven eritasoliittymä? (liittymäpaikka maakuntakaavaluonnoksessa nyt liikennejärjestelyjen kehittämisen kohdealue)
Mt 130, kehittämisselvitys maankäytön kehittämistä varten	II	ELY, kunnat, liitto	<ul style="list-style-type: none"> - Mt 130 ja mt 292 liikenneselvitys Hämeenlinnan ja Janakkalan alueella – Maankäytön kasvu ja nykyisen tieverkon toimenpidetarpeet Hämeenlinnan ja Janakkalan alueella (2/2017, ELY/ Hml/Janakkala), liittyä teihin tukeutuvan maankäytön (mm. Moreeni, Visamäki, Hattelmala) suunnitteluun: mt130:n ja mt 292:n liittymien parantamistoimia sekä varaus Moreenin eritasoliittymälle. - Mt 130 liikenneselvitys Linnatuuli–Hyvinkää Janakkalan, Riihimäen ja Hyvinkään alueella on käynnissä, tehdään taustaselvitykseksi alueen kaavoitukselle, mukana jatkoselvitys mahdollisesta uudesta valtatie 3 eritasoliittymästä. 	Mt130:n ja mt 292:n liittymien parantamistoimen jatkosuunnittelu ja toteutus yhdessä maankäyttösuunnitelmien kanssa.

Helsinki–Forssa–Pori-vyöhyke: valtatie 2 ja ratavaraus				
	Ajoitus	Vastuu	Tilanne keväällä 2017	Tehtävät 2017–2018
Helsinki-Forssa-Pori-liikennekäytävän liikennejärjestelmätason kehittämiselvitys	II	Liitot, ELYt, LiVi	- Eri maakuntien ja valtion toimesta laadittu eritasoisia selvityksiä mm. Porin junayhteyksien nopeuttamisesta, uusista ratayhteyksistä ja valtatie tavoitetilasta. - Pori-Helsinki-yhteysväliselvitys alkoi keväällä 2016, palvelutasotarkastelu valmistunut, kehittämiselvitys käynnissä.	Kehittämiselvityksen luonnos kesäksi 2017 à lausunnot ja viimeistely à hankkeistus ja jatkosuunnittelu.
Valtatien 2 Helsinki-Forssa-Pori palvelutason parantaminen vaiheittain o käyttöön infrastruktuurin parantamista laajempi keinovalikoima, ensi vaiheessa toimenpiteiden määrittely liikennejärjestelmätason kehittämiselvityksessä, sen pohjalta suunnitelmavalmiuden parantaminen	I à Aiesop.	ELYt, liitto	Perusväylänpidon lisärahoitusohjelmassa 7,6 M€ rahoitus valtatie 2 parantamiselle Forssan eteläpuolella välillä Mullinkallio-Häiviä, toteutus 2017 Voimassaolevan tiesuunnitelman mukaisista toimenpiteistä sen jälkeen toteuttamatta vielä Humppilan kohdan toimenpiteet (n. 4 M€)	Tiesuunnitelman mukaisten Humppilan kohdan vielä toteuttamattomien toimenpiteiden edistäminen. Kehittämiselvityksen mukaisten toimien jatkosuunnittelu ja edistäminen.
Valtatien 2 keskeisten linja-autopysäkkien liityntäpysäköinnin kehittäminen	III	ELY, kunnat	Forssan (vt 2) pikavuorojen liityntäyhteydet Ikean pysäkiltä lentoasemalla loppuneet 2016.	- Tarkastellaan em. Pori–Helsinki -yhteysvälin palvelutaso- ja kehittämiselvityksessä myös pysäkkien kehittämistarpeita. - Nostetaan liityntäyhteydet lentoasemalle käsiteltäväksi Pori–Helsinki -yhteysvälin palvelutaso- ja kehittämiselvityksessä (mm. kysymys siitä, kenen tehtävä liityntäyhteyksien järjestäminen voisi olla: liikennöitsijät markkinaehtoisesti, HSL, joku MaaS-konsepti...)

Helsinki–Forssa–Pori-ratayhteyden pitkän aikavälin tarpeen selvittäminen	Iä Aiesop.		<ul style="list-style-type: none"> - Forssan rautatieyhteyden esiselvitys (2016, Hämeen liitto) - Maakuntakaavaluonnoksessa osoitettu raideyhteyden yhteystarve Helsinki-Forssa-Pori -välille kakkostiekäytävissä ja tarkasteltavana raideyhteytenä tuotu esille myös radan mahdollinen suuntaaminen Forssasta Riihimäelle. - Ratayhteyden on ajateltu toteutuvan vaiheittain, mahdollinen vaiheistus: <ul style="list-style-type: none"> o Humppilan liikenne- ja logistiikka-alueen kehittämiseen liittyen toteutetaan Forssan teollisuusalueita palveleva pistoraide Turku–Toijala-radalta o Forssa–Riihimäki-rata, joka vähentää pääradan kuormitusta o Humppila–Kokemäki-rata, joka mahdollistaa suoran yhteyden Porista Helsinkiin Riihimäen kautta o Forssa–Karkkila–Lohja-rata, joka muodostaa Porista Helsinkiin suoran ELA-rataan liittyvän yhteyden 	
Turku–Forssa–Hämeenlinna/Riihimäki–Lahti-vyöhyke: valtatie 10 ja kantatie 54 sekä Turku–Toijala ja Riihimäki–Lahti-radat				
	Ajoitus	Vastuu	Tilanne kevällä 2017	Tehtävät 2017–2018
Riihimäki–Lahti-junaliikenteen turvaaminen		LVM, liitto, kunnat, VR	Riihimäen ja Lahden välinen junaliikennetarjonta väheni puoleen maaliskuun 2016 lopussa (VR:n velvoiteliikennettä). Välittömänä korjauksena Ely ostanut suoraan koululaisliikennettä busseilla. Joulukuussa 2016 valtion ja VR:n uuden velvoiteliikennesopimuksen myötä palattiin entiseen tunnin vuorovälin tarjontaan.	Edunvalvonta nykyisen tunnin vuorovälin tarjoavan junaliikenteen säilyttämiseksi. Nykyinen velvoiteliikennesopimus on voimassa vain joulukuuhun 2017 saakka.
Forssa-Turku- ja Forssa-Tampere-joukkoliikennevuorojen turvaaminen sekä Hämeenlinnan yhteydet Turkuun	jatkuva	Liikennöitsijät	<ul style="list-style-type: none"> - Linja-autojen kaukoliikenne avautuu asteittain vapaaseen, markkinaehtoiseen kilpailuun 2019 päättyvän siirtymäajan aikana. Vapaassa kilpailussa liikennetarjonta on liikennöitsijöiden vastuulla. - Forssa-Turku- ja Forssa-Tampere -yhteysvälien bussitarjonta on vähentynyt jo aiemmin, junan tarjoamat poikittaiset Hml-Turku-yhteydet heikentyivät selvästi keväällä 2016 (Turku-Tre-vuoroja vähennettiin ja lisäksi pääradan liikennemuutosten johdosta vaihtoyhteydet Toijalassa vähenivät). 	<p>Forssa-Hml-työmatkayhteyksien parantaminen (aamuyhteys kahdeksaksi): yksittäisenä vuoro-ostona kallis, kytkettävä mahdolliseen Tammelan liikenteen suunnitteluun.</p> <p>Edunvalvonta junan vaihtoyhteyksien parantamiseksi Toijalassa (Hml-Turku-yhteys).</p>
Riihimäen kolmioraide		Liikennevirasto	Rakentaminen käynnistyi syksyllä 2015, kustannus noin 10 M€, otetaan käyttöön kesällä 2017: http://www.liikennevirasto.fi/kolmioraide#.Vv5EHWbyWpo	

Vt 10/12 ja kt 54 lj-tasoiset kehittämisse- lytykset, vertailu ja roolien määrittäminen	I Aiesop.	ELY	<ul style="list-style-type: none"> - Lj-tasoinen selvitys 2014. Siinä esitetty kt 54:n kehittämistä valtatie-tasoisena kaukoliikenteen reittinä ja vt 10 luokan laskua Hml:n kaupunkialueella, mikä helpottaisi sekä liikennettä että maankäyttöä palvelevien kohtuuhintaisten liikennejärjestelyjen toteuttamista. - Päätieverkon luokitusta ja palvelutasoa on käsitelty valtakunnallisesti Liikenneviraston "Keskeisen tieverkon toimintalinjat" -työssä, sen väliraportissa (10/2016) senhetkinen käsitys päätieverkon jäsentelystä, palvelutasotavoitteista ja ratkaisuperiaatteista. - Vt 10 luokitusta ja tasoa valtatie 3 itäpuolella käsitelty "Hämeenlinnan 10-tien kaupunkijakson palvelutasoselvityksessä" (2017), ks. myös seuraava kohta 	Teiden toiminnallisen luokituksen mahdolliset muutokset. Uudenaan Ely on saanut Hämeenlinnan kaupungilta ja Hämeen liitolta "Hämeenlinnan 10-tien kaupunkijakson palvelutasoselvityksestä" työryhmän esitystä puoltavat lausunnot (kehitetään kaupunkimaisena pääväylänä osana muuta pääverkkoa). Ely on tehnyt laajemman kantatietä 53 koskevan muutosesityksen Liikennevirastolle (siinä periaatteessa mukana myös ko. kaupunkijakso). Liikennevirasto ei odota nyt Elyltä uutta muutosesitystä, vaan keskustelee kevään aikana LVM:n kanssa koko maan osalta toiminnallisen luokituksen muutosesityksistä: onko LVM:n kanta, että niitä lähdetään tässä tilanteessa toteuttamaan? (vrt. liikenne- ja maakuntahallinnon uudistukset, joita tulossa)
Valtatie 10 järjestelyt Hämeenlinnan kohdalla välillä Hattelmala (vt 3) – Eteläinen, ensimmäinen vaihe <ul style="list-style-type: none"> o eteneminen maankäytön ja liikenteen suunnittelun yhteensovittamisen kautta o ensimmäisenä vaiheena valtatie 10/12 ja kantatien 54 rooleja koskeva liikennejärjestelmätasoinen kehittämisse-lytys 	I Aiesop.	ELY, Hä- meenlin- na	<ul style="list-style-type: none"> - Aluevaraussuunnitelma "Valtatie 10 kehittäminen välillä Hattelmala (vt 3) – Velssi" 2014: tiejakson kehittämisen tavoitetilanne runkotienä (2+2-kaistainen eritasoliittymän varustettu kaupunkipääväylä) ja tärkeimmät 1.vaiheen kehittämistoimenpiteet - "Hämeenlinnan 10-tien kaupunkijakson palvelutasoselvitys" 2017 (lausuntovaiheessa): vaihtoehtoina kehittäminen keskeisen päätieverkon osana tai kaupunkimaisena pääväylänä osana muuta päätieverkkoa (työryhmän suositus). - Hämeenlinnan kaupunginhallituksen lausunto 10-tien kaupunkijakson palvelutasoselvityksestä (3/2017): <ul style="list-style-type: none"> o valtatie 10 Turusta Hämeenlinnaan vt 3:lle kehitetään osana keskeistä päätieverkkoa o Hml:n kaupunkijaksoa vt 3:lta itään kehitetään kaupunkimaisena väylänä osana muuta päätieverkkoa - Maakuntakaavaluonnoksessa Hämeenlinnan kohta esitetty taajamatienä kehitettävänä tienä - Katuman kiertoliittymän parantamiselle rahoitusta 1 M€ perusväylänpidon lisärahoitusohjelmassa, toteutus 2018 	Katuman kiertoliittymän parantaminen 2018 Päätökset 10-tien Hämeenlinnan kaupunkijakson kehittämisperiaatteesta ja vaiheistuksesta → toimenpiteiden jatkosuunnittelu ja toteutus (rahoituksen hankkiminen). Selvityksen laatiminen vt 10:n kehittämisestä sekä liikenteen ja maankäytön yhteensovittelusta Forssan seudulla (osana seudun rakennetarkastelun päivitystä, aluksi palaveri aiheesta)
Valtatie 10 keskeisten linja-auto- pysäkkien liityntäpysäköinnin kehittäminen	III	ELY, kunnat		Suunnittelutarve (osana Hämeenlinnan ja Forssan kohtien suunnitelmia)?
Kantatien 54 täsmähoidon kehittäminen	I Aiesop. 2015	ELY	Täsmähoitokohteet määritetty	

<p>Kantatien 54 palvelutason parantaminen vaiheittain välillä Loppi–Riihimäki–Oitti</p> <ul style="list-style-type: none"> o tavoitteena maankäytön ja liikenteen yhteensovittaminen, kuljetusten häiriöttömyys ja liikenneturvallisuus o ensimmäisenä vaiheena valtatie 10/12 ja kantatien 54 rooleja koskeva liikennejärjestelmätasoinen kehittämisselvitys 	Iä Aiesop.	ELY, kunnat		Selvityksen laatiminen kt 54:n kehittämisestä sekä liikenteen ja maankäytön yhteensovituksesta välillä Loppi-Riihimäki-Oitti.

2. KUSTANNUSTEHOKKAAT KULJETUKSET				
Maakunnallisen liikennejärjestelmätöiden tehtävät				
	Ajoitus	Vastuu	Tilanne keväänä 2017	Tehtävät 2017–2018
Kansainvälisten kuljetuskäytävien kehittämiseen sekä markkinointiin osallistuminen	jatkuva	Liitto		
Rautatiekuljetuspalvelujen kehittäminen yhdessä operaattoreiden ja toimijoiden kanssa	jatkuva	Operaattorit, kunnat, liitto	Uusi kuljetusoperaattori (Fennia Rail) aloitti liikenteen vuonna 2016	
Bio- ja puuterminaaliverkoston kehittämisen laadittujen selvitysten pohjalta	I	Kunnat, LiVi, ELY		Pyritään käynnistämään maakunnan puuterminaaliverkostoa koskeva selvitys maakuntakaavoitusta varten.
Rataverkon raakaputerminaalien (Riihimäki) ja kuormauspaikkojen (mm. Hämeenlinna, Humppila) kehittäminen valtakunnallisten linjausten mukaisesti	II	Liikennevirasto, ELY, kunnat	Raakaputerminaalit ja kuormauspaikat priorisoitu yhteistyössä metsäteollisuuden kanssa. Liikennevirasto ostanut Humppilan ja Hml:n kuormauspaikat, Riihimäen terminaali pysyy VR:llä. Kehittämistarpeet: - Riihimäen terminaali: kuormausraiteiden pidennys + varastoalueen laajennus n. 9000 m2 - Hml:n kuormauspaikka: kuormausraiteiden pidennys + varastoalueen laajennus n. 7000 m2 - Humppilan kuormauspaikka: kuormausraiteiden pidennys + varastoalueen laajennus n. 1000 m2	Kehittämishankkeita selvitetään hankkeittain vuosina 2016–2019. Kaikki kohteet ovat sisällä yhdyskuntarakenteessa ja kehittämismahdollisuudet niukat. Yhtäältä kehittämismahdollisuuksia ei tule hävittää muulla maankäytöllä, toisaalta on tarpeen selvittää ja ottaa huomioon alueiden mahdollinen käyttö muuhun kaupunkirakentamiseen. Mm. Hämeenlinnassa suunniteltu ao. kohteeseen uutta keskussairaala. Otetaan kohteisiin kantaa maakuntakaavassa.
Selvitys yhdistettyjen kuljetusten terminaalien todellisesta tarpeesta (kansainväliset kuljetukset) ja sijaintipaikasta	III	Liitto		(Tarve yhtä maakuntaa laajemmalle tarkastelulle)
Rekkaparkkien toteuttaminen taajamien läheisyyteen, yhteistyö huoltoasemien kanssa	II	Kunnat, ELY	- Raskaan liikenteen taukopaikat Uudenmaan ELY-keskuksen alueella – kysynnän ja tarjonnan analyysi sekä mahdollisia yhteistoimintamalleja -selvitys valmistunut 2015: http://www.doria.fi/handle/10024/119852 - Perusväylänpidon lisärahoitusohjelmassa 2,4 M€ rahoitus raskaan liikenteen rekkaparkille palvelualueen yhteyteen Arolammin liittymässä vt 3:llä Riihimäellä, toteutus 2019	Jatkossa etsitään yhteistoimintamalleja taukopaikkojen kehittämiseksi.
Valtatien 3 yritysalueita palvelevat uudet eritasoliittymät, ks. luku 1				

Päätteiden ja -ratojen kehittäminen, ks. luku 1				
Hanko-Hyvinkää-liikennekäytävän kehittämisen varmistaminen	jatkuva	Liitto, kunnat, LiVi, ELY	Liikennevirasto sai v. 2015 noin 2,5 milj.€ muutamiin radan parannuskohteisiin. Sähköistystä ei näköpiirissä lähivuosina.	Kaavoituksessa muistettava varmistaa kehittämisedellytykset, mm. varaukset tasoristeysten poistolle ja sähkönsyöttöasemien sijoittelulle. Hanko-Hyvinkää-radon sähköistyksen edistäminen.
Päätieverkon nykyisen hoidon ja ylläpidon tason säilyttäminen	jatkuva	ELY, Liikennevirasto		Edunvalvonta riittävän rahoituksen varmistamiseksi
Seudullisen liikennejärjestelmätöiden tehtävät				
	Ajoitus	Vastuu	Tilanne keväällä 2017	Tehtävät 2017-2018
Kuljetusten kannalta keskeisten kohteiden opastuksen parantaminen	jatkuva	Kunnat, ELY		
Humppilan logistiikka-alueen vaiheittaisen toteutumisen edistäminen	jatkuva	Seudun kunnat	Logistiikka-alue mukana maakuntakaavaluonnoksessa aluevarauksena.	
Haja-asutusalueen tavarakuljetusten (ja henkilökuljetusten) yhdistelyä ja tehostamista koskevien uudentyypisten toimenpiteiden käynnistäminen o pilotointi Forssan seudulla, laajentaminen kokemusten pohjalta muualle	II Aiesop. 2016	Kunnat		Tässä vaiheessa ei käynnistetä erillisiä kokeiluja.

3. KUNNOSSA OLEVA PERUSVERKKO				
Maakunnallisen liikennejärjestelmätöiden tehtävät				
	Ajoitus	Vastuu	Tilanne kevällä 2017	Tehtävät 2017–2018
Valtakunnallinen vaikuttaminen nykyisen infran kunnan sekä hoidon ja ylläpidon turvaamiseksi tarvittavan rahoituksen nostoon (ml. raskaan liikenteen mitta- ja massamuutosten aiheuttamat korjaustarpeet)	jatkuva	Liitto, ELY, kunnat	- Hallitusohjelman mukaan valtion liikenneväylien korjausvelan vähentämiseen osoitetaan lisärahoitusta 600 M€ vuosille 2016-18. Lisäksi korjausvelan vähentämiseksi vuosina 2017-19 kohdennetaan 364 M€ liikennehankeinvestointien määrärahoja uudelleen kehittämishankkeista perusväylänpitoon ja yksityisteiden avustuksiin. Perusväylänpitoon kohdistetaan 25 milj. euron uusi säästö vuodesta 2018. Säästö nousee 35 milj. euroon vuodesta 2019 lukien. - LVM asetti helmikuussa 2017 parlamentaarisen työryhmän, jonka tehtävänä on määrittellä liikenneverkon ylläpitoon ja kehittämiseen tarvittavat keinot. Huomioon otetaan liikenteen korjausvelan vähentäminen, kehittämisinvestoinnit, digitalisaatiokehitys ja päästövähennystavoitteet. Työryhmän toimikausi on 28.2.2017–28.2.2018. Väliraportti päästövähennyksiin liittyvistä esityksistä on tarkoitus antaa 18. elokuuta 2017.	Edunvalvonta perusväylänpidon rahoitustarpeen esillä pitämiseksi mm. parlamentaarisen liikenneverkkotyöryhmän selvitystyössä.
Alemman tieverkon asiakastarpeita vastaavan liikennöitävyyden turvaaminen kehittämällä täsmäkunnossapitoa, mm. SOP-teiden uusia ja vaihtoehtoisia ylläpito- ja kunnostusmenetelmiä sekä hoidon/ylläpidon tasalaatuisuutta, vuorovaiikutusta ja mobiili-informaation saatavuutta	jatkuva	ELY	Jatkuvaa valtakunnallista kehittämistyötä	Edunvalvonta riittävän rahoituksen turvaamiseksi
Tienpidon alueurakoiden sisällön ja vuorovaikutuksen edelleen kehittäminen sekä mobiilipalvelujen käyttöönotto seuraavien kilpailutusten yhteydessä	jatkuva	ELY	2016 ollut käynnissä Varsinais-Suomen, Pirkanmaan, Pohjois-Pohjanmaan, Kaakkois-Suomen ja Uudenmaan ELYjen sekä Liikenneviraston yhteinen "Liikenneturvallisuus hoidon alueurakoissa" -kehittämistyö.	

Tieverkon pienet rakenteen parantamis- ja päällystyskohteet ELY:n suunnitelmien mukaisesti	jatkuva	ELY	Valtion liikenneväylien korjausvelkaohjelman 2016–2018 maantiekohteet Kanta-Hämeessä: Teiden päällystäminen: - Mt 2873 väli Rehakka-Vähikkälä - Mt 13649 Rehakkala- Napila - Mt 13581 Tourunkulma - Mt 2873 väli Tuulensuu- Rehakka - Mt 13857 Saloinen- Löyttymäki- Puujaa - Mt 13661 väli Rimmilä- Hakinmäki - Mt 13631 Vähikkälä- Vehmainen - Mt 317 väli Lammi- Viitaila Siltojen peruskorjaukset: - Iittalan alikulkusilta, Hämeenlinna - Haminan silta, Hausjärvi Päätieverkon huonokuntoisten rumpujen laskuojien ja putkistojen korjaus Portaalien nosto erikoiskuljetusreiteillä Lisäksi ratakohteina - vanhentuneiden asetinlaitteiden uusiminen Riihimäki-Tampere-välillä (59,0 M€) - radan päällysrakenteen kunnostaminen Riihimäki-Tampere-välillä (6,9 M€) - sähköradan ajolankojen uusiminen Riihimäki-Helsinki-välillä (1,0 M€).	Edunvalvonta riittävän perusväylänpidon rahoituksen turvaamiseksi jatkossakin
Seudullisen liikennejärjestelmätyn tehtävät				
	Ajoitus	Vastuu	Tilanne keväänä 2017	Tehtävät 2017–2018
Yksitysteiden kunnossapidon turvaaminen (tieisännöintipalvelut, avustusperiaatteiden yhtenäistäminen sekä avustuskohdeiden priorisointi)	jatkuva	Kunnat		
Kuntien kadunpito yhteistyön kehittäminen	II	Kunnat		
ELY:n ja kuntien välisen kunnossapito yhteistyön kehittäminen	III	ELY, kunnat		

4. TOIMIVAT LIIKENNEPALVELUT				
Maakunnallisen liikennejärjestelmätöiden tehtävät				
	Ajoitus	Vastuu	Tilanne kevällä 2017	Tehtävät 2017–2018
Juna- ja kaukobussiyhteydet, ks. luku 1			-	-
Kanta-Hämeen liityntäpysäköinnin ja vaihtopysäkkien kehittämissuunnitelman määrittäminen sekä tämän jälkeen suunnitelma- ja valmiuden systemaattinen parantaminen	I	Liitto	<ul style="list-style-type: none"> - Kehittämissuunnitelmia laadittu yhteysväleille (vt 3+rata, vt 9) - Rautateiden osalta kehittämistarpeita mietitty koko maan tasolla mm. henkilöliikennepaikkojen kehittämissuunnitelmassa (valmistuu 2015?) - 2014 valmistui pysäkkiasioita linjaava Valtakunnallinen pysäkkiselvitys – pysäkkiverkot ja pysäkkien palvelutasoa (Liikenneviraston tutkimuksia ja selvityksiä 43/2014) 	<ul style="list-style-type: none"> - Valtatien 2 pysäkkien kehittämistarpeita tarkastellaan 2016–17 laadittavassa Pori–Helsinki -yhteysvälin palvelutaso- ja kehittämiselvityksessä. - Pääradan asemia ja liityntäpysäköintiä tarkastellaan HHT-kasvusoimushankkeen yhteydessä. - Myös vt 10 ja 12 pysäkki- ja liityntäpysäköintikysymyksiä on tarpeen selvittää.
Seutujen välisten joukkoliikennedytehtävien turvaaminen	jatkuva	Kunnat, ELY, liikenne- ja viestintävirasto	<ul style="list-style-type: none"> - Seutujen väliset bussiyhteydet ovat heikkenemässä, kuntien ja valtion rahoitus hiipuu, nykyliikenne ei säily markkinatasa-arvoisesti. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nostetaan keskusteluun seutujen välisen joukkoliikennetien problematiikka. - Kuntien joukkoliikennerahoituksen turvaaminen.
Juna- ja linja-autoliikenteen lipputuotteiden yhteiskäyttöisyyden kehittäminen (mukaan lukien HSL-alue)	II	Liikennevirasto, toimivaltaiset viranomaiset, VR, HHT-verkosto	<ul style="list-style-type: none"> - Ongelmina mm. lippujärjestelmien yhteensopivuuden jähkyys sekä tuottajien välinen clearing. Tampereen seudulla toteutettu Nysse+VR lippu (VR:n lippu) paperinen, älysovellus kallis). - Hämeenlinnan seudulla siirryttiin valtakunnallisen yhteiskäyttöisyyden mahdollistamaan Waltti-lippu- ja taksajärjestelmän käyttöön vuonna 2016. Riihimäki ei toistaiseksi ole ottamassa Walttia käyttöön. - Eduskunnan käsittelyssä olevan lain liikenteen palveluista ("liikennekaari") tavoitteena on mahdollistaa lippujärjestelmien välinen yhteiskäyttöisyys avaamalla rajapintoja sekä siirtymällä taustajärjestelmäpohjaisiin ratkaisuihin. Tästä johtuen valtio on päättänyt irtautua Waltin osakkuudesta kesällä 2018. Liikennekaaren mukaan jatkossa julkisten toimijoiden hankkimassa liikenteessä on vaadittava yhteentoimivia lippu- ja maksujärjestelmiä, jossa matkustusoikeus tarkistetaan Internetin kautta taustajärjestelmästä. - LVM:n asettama ja Viestintäviraston vetämä LIPPU-projekti laatii rajapintasuosituksen myyntirajapintojen avaamiseen, jotta matkaketjun ostaminen yhden luokun periaatteella mahdollistuu. 	Tavoitteena on, että niin seudullisilla järjestelmillä kuin markkinaehtoisilla liikennepalveluilla on yhteiskäyttöiset lippujärjestelmät.

Joukkoliikenteen ja henkilökuljetusten yhteisinformaation kehittäminen ja koostaminen yhteen palveluun (matka.fi)	II	Liikennevirasto (järjestelmä), kunnat, ELY ja liikennejohtajat (sisältö)	<ul style="list-style-type: none"> - Avoin reittiopas -kehitystyö on käynnissä Liikenneviraston ja Helsingin Seudun Liikenteen (HSL) yhteistyöprojektina (www.digitransit.fi). Uudistunut matka.fi palvelu on käytössä osoitteessa https://opas.matka.fi/. Tietojen laadun ja kattavuuden parantamista jatketaan yhteistyössä tietojen toimittavien tahojen kanssa. - Hämeenlinnan seutu päivittänyt liikennetietojaan 2016 siten, että Digitransit palvelee seudun reittioppaana (reititopas.hameenlinna.fi). 	
Seudullisen liikennejärjestelmätöiden tehtävät				
	Ajoitus	Vastuu	Tilanne keväänä 2017	Tehtävät 2017-2018
Joukkoliikenteen seudullisten palvelutasosuunnitelmien ylläpito ja toteuttaminen	jatkuva	ELY, Hml:n seudun ja R:mäen toimivaltaiset viranomaiset, kunnat	<ul style="list-style-type: none"> - Liikenneviraston ohje joukkoliikenteen palvelutason määrittelyyn uusittu loppuvuodesta 2015: http://www2.liikennevirasto.fi/julkaisut/pdf8/lo_2015-31_joukkoliikenteen_palvelutason_web.pdf - Uudenmaan ELY-keskuksen joukkoliikenteen palvelutasomäärittely ja palvelutasopäätös vuosiksi 2017-2020 tehty 22.12.2016, taustaselvitykset: <ul style="list-style-type: none"> o Riihimäen seutu (ml. Riihimäen paikallisliikennesuunnitelma) 2015 o Forssan seutu 2016 	<p>Hämeenlinnan seudun palvelutasopäätös</p> <p>Tavoitteiden käsittely tai evästyksiset myös maakunnallisessa liikennejärjestelmätyöryhmässä</p>
Paikallisliikennesuunnitelmien toteuttaminen (maankäytön kehittämiseen kytkettävä vuorojen selkeyttäminen ja nopeuttaminen, informaation ja tiedottamisen parantaminen)	jatkuva	Hml:n seudun ja Riihimäen toimivaltaiset viranomaiset		<p>Hämeenlinnan seutu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kaupunkiliikenteen linjastorakennemuutostoteutetaan kesällä 2017, kun viimeiset kaupunkiliikenteen siirtymäajan liikennöintisopimukset päättyvät - bussiliikenteen hankinnoissa siirrytään bruttomalliin siten, että kesästä 2017 eteenpäin voimassaolevat sopimukset tehdään bruttomallilla (eli lipputulot tulevat tilaajalle)
Seudullisten joukkoliikenne- ja henkilökuljetuskoordinaattorien nimeäminen ja toiminnan käynnistäminen	I Aiesop. 2015-	Kunnat	Hämeenlinnan seudulla (toimivalta-alueella) yhteinen joukkoliikennekoordinaattori. Riihimäellä aloitti lokakuussa 2015 liikennetekniikan asiantuntija, jonka tehtävänä kaupungin henkilöliikenteen koordinaatio	

Avoimen joukkoliikenteen ja kuntien henkilökuljetusten seudullisen kokonaissuunnitelun käynnistäminen ja eri hallintokuntien kuljetusten yhdistäminen, hankintaorganisaatiomallien kehittäminen ja hankinnan käynnistäminen	I Aiesop. 2015-	Kunnat, toimivaltaiset viranomaiset (Hml, R:mäki, ELY)	- Hämeenlinnan seudulla on käynnissä henkilökuljetusten yhdistelyhanke. Seudun kunnat päättivät joulukuussa 2015, että henkilökuljetusten suunnittelu, hankinta ja seuranta toteutetaan seudullisesti yhteisessä joukkoliikenne- ja henkilökuljetusorganisaatiossa vuodesta 2017 alkaen. Tavoitteena on, että suuri osa henkilökuljetuksista tehdään tulevaisuudessa yhdistetysti. Toiminta käynnistetään vaiheittainen. - Henkilökuljetuslainsäädännön kokonaisuudistus vireillä (Liikennekaari)	- Edistämisvastuu seudullisilla joukkoliikenneviranomaisilla ja seudullisilla henkilöliikennetyöryhmillä - Valmistaudutaan sote-kuljetusten hankintaan ja tehostamiseen maakuntahallintoon siirryttäessä. - Valmistaudutaan ELYn vastuulla olevien joukkoliikenneasioiden siirtoon maakuntahallinnolle (ml. rahoitusvastuu).
Avointen asiointi- ja palveluliikenteiden käynnistäminen	I	Kunnat	Hämeenlinnan seudulla liikennöi palvelulinjoja sekä kaupunki- että maaseutualueilla (Palvelulinja 7, Kyläpussit, Tassubussi).	
Yhteisöllisten joukkoliikenneratkaisujen (mm. kyläbussi, kimppakyyti) pilotointi ja laajentaminen muihin kuntiin	I Aiesop. 2015	Kunnat		
Toimeenpanosuunnitelma kuntakeskusten ja haja-asutusalueiden kuljetusten yhdistämisen käynnistämistä Forssan seudulla, pilotointi	II	Forssa, liitto		Tässä vaiheessa ei käynnistetä erillisiä kokeiluja.
Turenki-Hämeenlinna-Parola- sekä Loppi-Riihimäki-Oitti-joukkoliikenteen laatukäytävien toteuttaminen	II	Kunnat, ELY	Hämeenlinnan linjastorakennemuutoksen suunnittelu on käynnissä. Suunnitelmaan sisältyy Turenki-Hämeenlinna-Parola-laatukäytävä sekä kaupungin sisäinen itä-länsi-suuntainen laatukäytävä.	Hämeenlinnan linjastorakennemuutoksen toteuttaminen kesällä 2017

5. TURVALLINEN JA KESTÄVÄ LIIKENNE				
Maakunnallisen liikennejärjestelmätöiden tehtävät				
	Ajoitus	Vastuu	Tilanne kevällä 2017	Tehtävät 2017–2018
Seudullisen liikenneturvallisuuksien edellytysten luominen ja organisointi	jatkuva	ELY, liitto	- Seudullisten liikenneturvallisuuksikoordinaattorien (2) palvelut hankittu kuntien liikenneturvallisuuksien avuksi yhteisesti koko maakuntaan vuosille 2016–17, optio 2018, mukana kaikki kunnat ja ELY-keskus.	- Vuoden 2018 toiminnan varmistaminen - Maakunnallinen liikenneturvallisuusfoorumi vuosittain, valmisteluvastuu Lyyra-ryhmä ja liikenneturvallisuuksikoordinaattorit, seuraava syksyllä 2017 - Katsaus liikenneturvallisuuksien kehitykseen sekä liikenneturvallisuuksien tilaan ja toimintateemoihin vuosittain liikennejärjestelmätyöryhmässä.
Automaattisen nopeusvalvonnan lisääminen pääteillä ja -kaduilla (valtakunnallisen kehityksen tahdissa)	jatkuva	ELY, kunnat, poliisi	Linjaukset tehdään valtakunnan tasolla Poliisihallituksen ja Liikenneviraston yhteistyönä. (ELY ja poliisi voivat toimia aktiivisina alueen asiantuntijoina).	Hämeenlinna toteuttaa yhdessä poliisin kanssa ensimmäisen katuverkon automaattisen kameravalvontapisteen vuonna 2017.
Seudullisen liikennejärjestelmätöiden tehtävät: infrastruktuurin ja ympäristön parantaminen				
	Ajoitus	Vastuu	Tilanne kevällä 2017	Tehtävät 2017–2018
Pienten liikenneturvallisuus- ja esteettömyystoimenpiteiden systemaattinen toteuttaminen kunta- ja seutukohtaisten liikenneturvallisuuksisuunnitelmien mukaisesti	jatkuva	Kunnat, ELY	- ELY toteuttaa määrärahojen puitteissa. Turengissa pilotoitiin 2014 suojatieparannuksia useamassa kohteessa. Mukana oli Trafifin ja Liikenneviraston T&K rahaa. Käytännössä Turengissa käytettiin ELYn kaikki vuoden 2014 pikkulituru-rahast. Vuonna 2015 ELY on tehnyt Turengin lisäksi pieniä suojatietoimia mm. Riihimäellä ja Hämeenlinnassa. Vuonna 2016 toteutettiin suojatieparannuksia Jokioisilla ja pieniä liikenneturvallisuuksitoimenpiteitä Lopella. - Hämeenlinnassa on toteutettu liikenneturvallisuuksien parantamista pääasiassa investointiohjelman kohteiden sisällä. Mm. Hämeenlinnan korkeakoulukeskuksen pyöräilyn laatuvaikuttajien Visamäentielle rakennetaan vuonna 2017.	Liikenneturvallisuuksisuunnitelmat ovat ajan tasalla Kanta-Hämeessä ja pieniä liikenneturvallisuuksitoimenpiteitä ohjelmoidaan niiden pohjalta.
Liikenneturvallisuuksisuunnitteluun liittyvät kuntien omana työnä tehtävät selvitykset: keskeisten koulureittien, jättöliikenteen sekä koulujen ympäristöjen systemaattiset vaaranpaikkakartoitukset sekä keskustojen esteettömyyskartoitukset	II	Kunnat		

Kävelykeskustasuunnitelmien toteuttaminen, kävelyn ja pyöräilyn olosuhteiden kehittäminen keskustoissa ml. keskustojen pyöräparkit	jatkuva	Kunnat		
Keskustojen esteettömyyskartoitusten toimenpiteiden systemaattinen toteuttaminen	II	Kunnat		
Pyöräilyn ympärivuotisten laatukäytävien määrittäminen sekä jatkossa merkitseminen yleiskaavoihin	I	Kunnat, ELY	<ul style="list-style-type: none"> - Riihimäen seudun pääpyöräilyverkkoselvitys valmistui 2014 - Hämeenlinnan seudun (Hämeenlinna, Hattula, Janakkala) pääpyöräilyverkkoselvitys valmistui vuoden 2015 lopussa - Forssan seudun pyöräilyn pääreittiselvitys käynnissä, valmistuu kesällä 2017 	<ul style="list-style-type: none"> - Riihimäen kaupunkiseudun laatukäytävien määrittäminen tarkistetaan yleiskaavan ja liikenneselvityksen yhteydessä ja pyöräilyn pääreitit merkitään yleiskaavaan (nyt vain kaavaluonnoksen liitekartalla). - Hämeenlinnan pyöräilyn pääreitit merkitään valmis-teilla olevaan kantakaupungin yleiskaavaan. - Forssan seudun pyöräilyn pääreittiselvitys valmistuu kesällä 2017. Jatkossa pyöräilyn pääreitit merkitään yleiskaavoihin. - Maakunnallinen seudullisten pääreittien tarveselvityksen laatiminen (seudullisten selvitysten yhteenve-to, nykytila, kehittämistarpeet)
Pyöräilyn laatukäytävien priorisointi väylien kehittämisessä sekä ympärivuotisessa hoidossa ja ylläpidossa	I Aiesop. 2015-	Kunnat, ELY	Asioita käsitelty em. pääpyöräilyverkkoselvityksissä	<ul style="list-style-type: none"> - Kuntien ja ELYn rahoituksen varaaminen väylien kehittämiseen ja hyvään hoitoon - Hämeenlinnan hyväksytyssä pyöräilyohjelmassa on priorisoitu pyöräilyn tavoiteverkon tärkeimmät yhteys- ja investointitarpeet. Vuonna 2017 rakentamiseen on varattu 200 000 €. Ohjelman tavoitteena on pyöräilyn tavoiteverkon mukainen priorisointi talvikunnossapidossa.
Kuntakohtaiset selvitykset lähipalvelujen ja suurimpien työpaikka-alueiden saavutettavuudesta kävellen, pyörällä ja joukko-liikenteellä	II	Kunnat		
Maankäytön kehittämiseen kytkettävät kuntien katuverkon parantamistoimet	jatkuva	Kunnat		

Seudullisen liikennejärjestelmätöiden tehtävät: liikenneturvallisuus ja viisaan liikkumisen edistäminen				
	Ajoitus	Vastuu	Tilanne keväänä 2017	Tehtävät 2017–2018
Seudullisten liikenne(turvallisuus)työryhmien toiminnan käynnistäminen ja valmisteluvoiman hankkiminen ostopalveluna, vastuun laajentaminen liikenneasioihin kokonaisuutena, ryhmien hyödyntäminen eri hallintokuntien liikenneasioita yhteisesti käsittelevänä ryhmänä	I	ELY, kunnat, liitto	<ul style="list-style-type: none"> - Seudullisten liikenneturvallisuuskoordinaattorien (2) palvelut, ks. edellä - Poikkihallinnollinen liikenneturvallisuusorganisoitu kaikissa kunnissa, Forssan ja Riihimäen seuduilla myös seututason yhteistyötä. 	<ul style="list-style-type: none"> - Kuntatason työ ja liikenneturvallisuuskoordinaattoreiden toiminta jatkuu. - Seudulliset liikenneturvallisuusryhmät ja yhteistyö seutujen oman harkinnan mukaan kuntien organisoimina. - Maakunnallinen liikenneturvallisuusfoorumi vuosittain, seuraava 7.11.2017, valmisteluvastuu Lyyra-ryhmä ja liikenneturvallisuuskoordinaattorit.
Valtakunnallisten hankehakujen ym. rahoituksen hyödyntäminen viisaan liikkumisen toimenpiteiden toteuttamisessa	jatkuva	Kunnat	<ul style="list-style-type: none"> - Riihimäki/liikunta sai LiVin Kävelyn ja pyöräilyn T&K-rahaa vuodelle 2015: "Kevyesti kulkien – Riihimäen kaupungin kävelyn ja pyöräilyn edistämisen hanke" - Hml sai liikkumisen ohjauksen valtionapua vuodelle 2015: "Pyöräilyn lisääminen osallistamalla kuntalaisia sekä tuottamalla tietoa pyöräilystrategiatyön tueksi" - Forssa sai liikkumisen ohjauksen valtionapua vuodelle 2016: "Omin voimin oppimaan – järkivihreä kulkutapamuutos Forssassa", tavoitteena lisätä kävelyä ja pyöräilyä erityisesti koululaisten keskuudessa - Hattula sai liikkumisen ohjauksen valtionapua vuodelle 2017 hankkeeseen, jossa haetaan asemakaavallisia keinoja, joilla voitaisiin parantaa pyöräilyn ja kävelyn kilpailukykyä suhteessa autoliikenteeseen - Riihimäki sai liikkumisen ohjauksen valtionapua vuodelle 2017 hankkeeseen, jonka tavoitteena on vaikuttaa nykyisiin kulkutapoihin ja tukea kestävien liikennemuotojen valintaa, kohteena erityisesti asemanseutu 	<ul style="list-style-type: none"> - Rahoitusta saaneiden hankkeiden toteuttaminen sekä tiedon ja kokemusten levittäminen mm. maakunnan liikennejärjestelmätöiden ja liikenneturvallisuustyön kautta. - Valmistautuminen tuleviin hankehakuihin.
Viisaan liikkumisen toiminnan toteuttaminen ja konkretisoiminen kuntatasolle ja eri hallintokuntiin sekä eri järjestöihin ja työpaikoille	I Aiesop. 2015-	Kunnat, ELY	<ul style="list-style-type: none"> - Tällä hetkellä kunnissa tehtävän liikenneturvallisuustyön rinnalla toteutetaan viisaan liikkumisen toimia, lähinnä kuitenkin vain esim. kampanjaviikkoihin osallistumista (Pyöräilyviikko, Liikkujan viikko) - Hämeenlinnan pyöräilyohjelmassa on toimenpiteitä eri hallintokunnille ja jo käynnissä on toimenpiteitä Lasten ja nuorten palveluissa, Liikuntapalveluissa sekä Henkilöstöpalveluissa. 	Viisas liikkuminen on mukana Kanta-Hämeen liikenneturvallisuuskoordinaattori-työssä vuosille 2016–2017, optio 2018. Koordinaattori tukee kaikkien kuntien poikkihallinnollista liikenneturvallisuustyötä.

Viisaan liikkumisen edistämiseen kytkettävän liikennekasvatustyön kehittäminen ja ulottaminen uusiin toimijoihin	I	Kunnat, ELY	- On mukana Kanta-Hämeen liikenneturvallisuuskoordinaattorityössä vuosille 2016–2017, optio 2018. - Tawast Cycling Club jatkossa edistämässä arkipyöräilyä yhteistyössä Hämeenlinnan kaupungin kanssa.	Sinun valintasi vaikuttaa – liikenteessäkin -slogan käytössä 2016 ja tulevien vuosien liikenneturvallisuuksuustyössä Kanta- ja Päijät-Hämeessä. Työtä kohdistetaan erityisesti ikäryhmään 7- 24 vuotiaat.
Seurojen ja järjestöjen kytkeminen mukaan viisaan liikkumisen edistämiseen	I	Kunnat		
Kuntien henkilöstön sekä muiden suurten työpaikkojen liikkumisenohjaustoimenpiteiden käynnistäminen	II	Kunnat	- Hämeenlinnan kaupungin työpaikkojen liikkumiskysely toteuttaa tätä. Hyviä käytäntöjä ja tietoa jaetaan myös muille työpaikoille. Kaupungin hankkimat 5 sähköpyörää tulevat henkilöstön käyttöön.	

6. MALPE-YHTEISTYÖ				
Maakunnallisen liikennejärjestelmätöiden tehtävät				
	Ajoitus	Vastuu	Tilanne kevällä 2017	Tehtävät 2017-2018
Maakunnallisen liikennejärjestelmätöiden käynnistäminen ja aktiivinen toiminta	I Aiesop. 2014	Liitto	Lj-ryhmä nimetty ja toiminta suunniteltu, ensimmäinen kokous oli keväällä 2015	Toiminta jatkuu suunnitelman mukaisesti: valmistellut kokoukset keväällä ja syksyllä, lisäksi teemakokouksia tarvittaessa
Liikennejärjestelmää koskevan asiakas- ja sitouttavan päätöksentekijävuorovaikutuksen organisointi	I	Liitto	Liikennejärjestelmätöillä on omat avoimet nettisivut (http://linea.fi/khljs/), joille on linkki liiton sivuilta.	Lj-asiat tiedoksi maakuntahallitukseen kahdesti vuodessa (päättäjät). Muu vuorovaikutus harkitaan jatkuvan lj-työn yhteydessä.
Vuosittaisen maakunnallisen liikennefoorumien järjestäminen o teemaltaan ja kohderyhmältään rajattuja tilaisuuksia (esim. liikenneturvallisuus, kävely ja pyöräily, elinkeinoelämä, älyliikenne jne.)	I	Liitto	- Lokakuussa 2015 laajennettu lj-työryhmän kokous, aiheina joukkoliikenne ja liikenneturvallisuus. - Maaliskuussa 2016 maakunnallinen liikenneturvallisuusfoorumi, jonka fokus oli kuntien liikenneturvallisuustyössä. - Marraskuussa 2016 laajennettu lj-työryhmän kokous, aiheina pitkämatkainen ja seutujen välinen joukkoliikenne.	Tarve, aiheet ja muoto harkitaan maakunnan jatkuvan lj-työn yhteydessä. Tehdään foorumien järjestämisessä yhteistyötä Hämeen ammattikorkeakoulun kanssa. Kutsutaan elinkeinoelämän edustusta mukaan foorumeihin. - Marraskuussa 2017 jälleen maakunnallinen liikenneturvallisuusfoorumi. - Syksyllä 2017 lj-työryhmän teemakokous? Mahdollisesti yhteistyössä Suomen kasvukäytävän kanssa?
Maakuntien yhteistyön jatkaminen (liikenne- ja maankäyttöasioiden käsittely johtoryhmässä ja aluesuunnitteluryhmässä)	jatkuva	Liitto	Yhteistyötä tehty mm. maakuntakaavavalmistelussa, yhteistyöneuvotteluja + lausuntoja kaavaluonnoksista ja -ehdotuksista	Yhteistyö jatkuu
Valtakunnallisesti merkittävimpien kehittämistoimenpiteiden suunnitteluvälmiuden parantaminen	Aiesop. 2014-		Kohteet ja tilanne kuvattu seurantataulukossa edellä	Tehtävät kuvattu seurantataulukossa edellä

Seudullisen liikennejärjestelmätöön tehtävät				
	Ajoitus	Vastuu	Tilanne keväällä 2017	Tehtävät 2017-2018
Seudullisten maankäytön rakennemallitöiden sekä palveluverkkoselvitysten ajantasaista pitäminen	jatkuva	Kunnat	<ul style="list-style-type: none"> - Forssan seudun strateginen rakennetarkastelu FOISTRA valmistui 2011 lopussa, sen osana laadittiin selvitys seudun liikennejärjestelmän nykytilasta ja kehittämisestä. 2016 tehty FOSTRAn arviointia. - Hml:n seudulle valmistunut rakennemallityö 2014. - Riihimäen yleiskaavoitukseen liittyvä kaupunkiseudun (ml. Janakkalan Tervakoski ja Hyvinkään pohjoisosa) maankäytön ja liikenteen suunnitelma valmistui kesällä 2016. 	<ul style="list-style-type: none"> - Forssan seudun rakennetarkastelun ajantasaistaminen ja tarvittavien liikenneselvitysten tekeminen (aluksi palaveri aiheesta)
Seudullisten liikennejärjestelmäsuunnitelmien ajantasaistaminen ja kytkentä maankäytön suunnitteluun, ajoitus ja tarkkuus- tasot päätetään seutukohtaisesti	I-II Aiesop. 2014-	Keskus- kaupun- git	<ul style="list-style-type: none"> - Forssan seudun liikennejärjestelmän nykytilasta ja kehittämisestä laadittu selvitysraportti vuonna 2011 osana Forssan seudun strategista rakennetarkastelua. - Hml:n seudulle laadittu rakennemallityön (2014) jatkeena seudullinen ljs, jossa tutkittu maankäytön kannalta ajankohtaisten kohdealueiden maankäyttö- ja liikenne- ratkaisuja. - Riihimäen yleiskaavoitukseen liittyvä kaupunkiseudun (ml. Janakkalan Tervakoski ja Hyvinkään pohjoisosa) maankäytön ja liikenteen suunnitelma valmistui kesällä 2016. - Uudenmaan ELYn merkittävän tieverkon palvelutasoselvitys valmistunut joulukuussa 2016. 	Seudullisen ljsuunnittelun tarve ja sisältö mietitään seutukohtaisesti kullakin seudulla. Lähtökohtana on, että ljsuunnittelu on vahvasti kytketty osaksi maankäytön suunnittelua.
MALPE-osa-alueita koskevien yhteistyömallien määrittely perustettavien ryhmien toimintaan tukeutuen	I	Kunnat, liitto		Maankäyttö/liikenne-asioiden yhteensovitus tapahtuu kuntien yleiskaavatyön, seudullisen maankäyttöyhteistyön ja rakennemallien, Suomen kasvukäytävä -verkoston sekä kohde- tai aihekohtaisten selvitysten kautta
Maankäytön suunnitelmien ja palveluverkon ratkaisujen systemaattisen auditoinnin laajentaminen koko maakuntaan (viisas liikkuminen)	II	Kunnat, liitto		<ul style="list-style-type: none"> - Maankäyttösuunnitelmien vaikutustarkastelut vaaditaan ja laaditaan osana normaalia maankäytön suunnittelua, levitetään tietoa hyvistä esimerkeistä - Palveluverkkoratkaisujen vaikutukset liikkumiseen ja saavutettavuuteen selvitetään ja kuvataan nykyistä järjestelmällisemmin ao. suunnittelun yhteydessä, vastuu kunta- ja seututasolla sekä sote-palvelujen osalta jatkossa maakuntatasolla